

IDEAL NOVE HRVATSKE

UZ 15 GODIŠNJICU SMRTI DRA IVANA MERZA*

Sad još možda ne shvaćamo dosta, ili ne shvaćamo barem svi. Sutra, kad se sve sruši, i kad budemo morali kamenjem s razvalina sve iznova zidati — onda ćemo shvatiti. Kad budemo na planovima krvavog izkustva počeli podizati novi, sretniji, posvećeni dom; katedralu mladosti; Hrvatsku Božju i ničiju više — onda ćemo shvatiti. Kad budemo kušali smjestiti i u svoju dušu i na zidove svih duša oko sebe vječno svjetlo milosti — onda ćemo shvatiti.

Shvatit ćemo, da nam više ne treba idola i idololatrije. Da moramo zbaciti i zgaziti, jednom zauviek, sve plitke doskočice vraĝa, koji nam se ĝura pred oči u prividnom blještavilu. Koji izkaće pod raznim krinkama i kričavim bojama — u ruhu pretjeranog nacionalizma, rasizma, liberalizma, komunizma i diletantizma svake ruke — želeći zatrovati i upropastiti naš narod i naš katolicizam. Shvatit ćemo, da moramo izčupati iz sebe bezglavu i nerazumnu podvojenost; žalostno i bolno, tragično i smrtonosno strančarstvo na terenu katolicizma; svaku nastranu politiku katoličke apostolske revnosti, osim »politike« Kristove i Papine.

Shvatit ćemo, da nam je mjesto idola potreban ideal. Magnet i sunce, što svietli i prikuplja razturene snage u frontu pobjedničke mladosti i vodi je k uzvišenom cilju!

Znate li, što je ideal? Da li ste kada stali pred jednom pojavom, pred čovjekovom dušom, koja bi vas naglo pograbila, čvrsto i nepopustljivo vas držala i nosila prema suncu? Tako, da za neko vrijeme niste osjetili tla, blatna i opora životna tla pod nogama. A i zrak se oko vas nasmjehnuo, zamirisao je i napunio vam grudi ognjem! Eto, tako nekako postupa ideal s čovjekom. Ščepa ga svojom nepatvorenom veličinom. Nosi ga k Absolutnoj Dobroti. Jača ga i puni neutrnjivim sjajem.

Takav ideal nam je potreban. Već ga naši dani dozivlju, dozivlju krvavo i pomalo očajnički. I naši dani — u Hrvatskoj. I dani naše omladine. Žude za idealom — za pravom, Božjom, nebeskom pojavom, koja bi kao plamena okomica presjekla učmale vodoravne linije svagdašnjice i sugestijom Kristove ljubavi obnovila naša srdca.

★

* Ovim člankom iz mladog i poletnog pera Život se rado i s pietetom odužuje svietloj uspomeni svog nekadašnjeg suradnika.

Boгу hvala i njegovoj Providnosti! Ona nam je u Ivanu darovala takav ideal. Izkupila je, ta otčinska Božja Providnost, obećanje dano našim otcima, da će nas navieke štiti Bog Hrvata. U liku pokojnog svetog pionira KA mi motrimo posebnu zaštitu Božje Dobrote.

Ivan Merz je Božje Poslanje našem narodu. On je, prije svega, Božja poruka našoj mladeži. Neshvaćen za života, signum contradictionis unutar katolicizma (Žanko), gotovo samljeven pogrdama i napadajima i s lijevice i s desnice, u današnjim ratnim dozivanjima progovara on silno i privlačivo. Nameće se, ali ne-nametljivo. Sja, ali ne zasljepljuje. Javlja se na svim frontama, nad svim grupama našega katolicizma. Izkršava nad svim formacijama i formulacijama naših pokreta, kao ona jedinstvena blista-va točka, u kojoj ćemo svezati, sliti u jedno, nerazdruživo stopiti katoličke snage.

To znači, da smo svi mi Hrvati katolici zapazili u njemu nešto vanstranačko? Nešto nepolitičko? Nešto nepokvareno jalovom ljudskom himbom i nepostojanošću? Nešto vanredno obćenito — katoličko u neoskrvnutom značenju?

Upravo to. Osebine tipičnog, rimskog, papinskog, Kristova katolika razrasle su se u njemu i razcvale u mirisne kaleže savršenstva. Načelo, da je »zakon u širenju Kraljevstva Božjega na zemlji« imati »radnika, molitelja i patnika«, ostvario je on među nama, u neplodnoj poratnoj sredini, kao nitko ni prije ni poslije njega.

Da kratko, bar jednim pogledom, dohvatimo to »trojstvo« katoličke izgradnje, kako je dozrelo u prototipu naše sadašnjosti i budućnosti, u laiku apostolu Ivanu.

ZRTVA

Ivan se uzgajao u žrtvi. Njegov životni elan pronesen je k »beskrajnim visinama« po Golgotskom drvetu. Shvatio je odsudno, svesvjetsko, odkupiteljsko značenje patnji, kojima kršćani dopunjuju Kalvarijski čin Odkupljenja i posvećenja. Njemu je »smisao života — mysterium crucis«. Njemu je »odricanje — pravi put Boгу«. Njemu je »trpljenje — najjače sredstvo za spasenje i posvećenje duša«. Njegov je život obložen devizom: »trpjeti za druge«. Njemu »život nije mirovanje, nego žrtva«.

Daleko od njega fikcija, da je žrtva sama sebi svrhom. Ili, da su svi pozvani na isti stepen mrtvenja. — Žrtva je sredstvo. Iza grieha nužno i nenadoknadivo. Kristovom patnjom preobraženo. Bol i svaka groza prodoše kroz božansko Srdce Spasiteljevo. Ono ih je pobožanstvenilo. U tom ih duhu Ivan prima junački na se.

I spavanje na podu, i rano ustajanje, i mjesečni strogi post, i put na mjesta podmukle, jezovite osame, i hladno tuširanje, i svladavanje očiju, i herojsko odricanje liepe književnosti s medenim stilskim poslasticama, i podpuna, djevičanska, nedostupna povu-

čenost u krajeve snježne čistoće — sve su to obilni dokumenti njegove osobne žrtve. Sve je to poslužilo — njemu, Orlu — kao odskočna daska, koja ga neobjašnjivom snagom prebacuje u svijet viših vrednota, u posjed Svetoga Grala, što ga dohvaćaju neokaljane ruke.

U tom je Ivan ideal. Pun, svjetao, svjež ideal. Jer je njegova žrtva puna, nenačeta egoističnim uzmicanjem; i svjetla, osvijetljena žarom Kristova Srdca; i svježa — provrela iz mlade studentske i profesorske duše, noseći na sebi pečat plodne svetosti.

EUHARISTIJA

Euharistija je središte liturgijskoga kruga. A taj krug posvećenja, prekriv čovjeka i obuhvativ Boga, postade vlasništvom Ivanove duše. Ivan se ne gubi u liturgiji. On u njoj i od nje živi. Ne hvata se tričarija modernističkih pokušaja, da Božju dramu Mise i Sakramenata prekroji po svom ukusu. On Misu prihvaća u razpoložnju učenika s Posljednje Večere i Zalostne Djevice, dakonise pod križem. A sakramenti su mu put k najsavršenijem jedinstvu, za koje je molio sam Božji Sin.

»Liturgija je izražaj duše Crkve«, kliče u zanosu. Ona nam pomaže, da zavirimo »u unutrašnji život Božji«. U njoj se, kaže, odvija isti život, kakav je i u Gospodinu: po njoj vjernik proživljava »sve faze vječnog života Kristova«. Ona nas veže s ostalom braćom u Kristu baš vezom Euharistije i liturgijskim razmatranjem. Time svaki katolik postaje »velik i univerzalan«.

Sva se liturgija kreće oko misterija Žrtve i Euharistije. Odatle izbija ona prekrasna, djetinja snjurnost i pripravnost Ivanove duše, da ga Euharistijski Bog zarobi svojom ljubavlju i konačno dovede do dubina Presvetoga Trojstva. »Euharistija«, piše, napunja dušu rasvjetom, koja je svjetlija od dana«. Vjerujem, da je to bila svjetiljka sprovodnica, koja ga je mamila i pratila onamo, »gdje nas čeka Otac, Sin, Blažena Djevica Marija u Duhu Svetome, Apostoli, Mučenici, Anđeli, Djevica, Toma, Mahnić — svi oni bezkrajni svjetovi Apokalipse«. On je sigurno, kako to razabiremo iz »ratnoga« i »civilnoga« dnevnika, pošao u te strane i zastao pred »nevidljivim realnostima« (Žanko). »Rano sam ustao, piše za vrijeme rata, otišao na svetu Pričest i nastojao sam se zadubiti u taj misterij. — Nisam vidio sve, no kano da sam osjetio kao u nekoj magli one zakone, ono nešto, koje pokreće, pa iza toga Madonu s Djetetom, a uz to On još veće, koje sve skupa, što sam osjetio, sjedinjuje u Hostiji.«

Dalje ne treba ići. U tom zarištu Ivan je našao sve: otkrivenje Boga; Njegove Majke, svega svemira u novom, spasenom izdanju. Kroz Euharistiju, to znači kroz božansko Srdce, kroz sav taj skriveni a realni svijet, ponire on u srž svake srži, tu oduzlava čvorove svih sumnji, tu olakšava i sebi i drugima svaku muku. Kako je dobro pogodio!

U tom je Ivan ideal. U životu s Božanstvom, noseći na usna-

ma rječ Hvale, a u grudima plamen svetišta. Isus je rekao Ja preko njegovih usta; on je govorio Ja u Isusovoj osobi — a kruh i vino, lišeni prvotne biti, postadoše za nj trajno ognjište Prisutnosti. Tako bi to ocrtao Zundel.

APOSTOLAT

Čini se, da je Ivan često molio poput Katarine Mansfielt: »Gospodine, daj da budem kao kristal, kako bi tvoje svjetlo moglo sjati kroz mene.« Taj kristal, svoju dušu, izbrusio je životnom borbom i svakodnevnom žrtvom. Približio ga je snažnim duhovnim naponom »ognjištu vječnih zraka« (Baudelaire) i postao u punom značenju »poslanikom svjetla« (Caudel). Jer, doista, apostol i nije ništa drugo, nego svjetionik, postavljen iznad zapjenjenih površina, s koga Kristovo svjetlo pomaže svietu u tminama.

Kako je Ivan utkao u svoj život ideje apostolata, znadu svi njegovi apostolski suradnici. Oni su nam na njemu otkrili mnogu stranu divne i dirljive gorljivosti; svetog, neustrašivog naprezanja i zalaganja za Božje interese. A po drugoj strani začudnu čednost, jednostavnost i nevoljkost, da se pokazuje i iztiče. Na temelj žrtve i liturgijskog života — a te su realnosti kod mnogih u njegovo vrijeme izčezle sa životnog vidokruga — postavlja, savjestno se izobrazivši u Bogoslovlju, Mudroslovlju, papinskim enciklikama i zdravoj katoličkoj književnosti, visoku zgradu apostolskog rada. Po njemu se zapravo upoznasmo s »integralnim«, to znači nekompromisnim i nepolitičkim katolicizmom. On je izbacio u naš okuženi, bljutavi i nezdravi zrak odrješitu Paulinsku parolu: Aut catholicus — aut nihil! — gdje katolik nosi u sebi izpunjenje apostolskoga poziva. On je svojim nepotamnjenim pogledima prodro u bit Hrvatskog Naroda, otkrio pod poviestnim naslagama žilu žive vode Kristove i naviestio spas našega katolicizma — a time i spas Naroda — u trajnom zagrljaju s Crkvom.

Ivan je bio prava apostolska pojava, ostvarivši u sebi ideal apostola Katoličke Crkve. To će, mislimo biti odlučna prekretnica naših mladih katoličkih pokreta, to — ta rimska, podpuno katolička, nepolitička i nadekonomska izgradnja mladeži. Tu će poprimiti naš katolicizam od Ivanove osobe ono žarko svjetlo, što ga je taj Božji Orao, Prometej Božjega ognja, pribavio svome Narodu.

IDEAL NOVE HRVATSKE

Kroz ovo petnaest godina po Ivanovoj smrti, iza njegove rane, svibanjske smrti, prohujalo je nad našim domom bezbroj problema. Digla su se i ušutjela tolika pitanja narodnoga i katoličkoga života. A u svim tim pitanjima i problemima svjetlucala je krasna, duboko ljudska želja: Stvoriti u Hrvatskoj novi rod! Makar uz koju cieniu! Makar po kojem uzoru! — I mnogo se žrtvovalo. I različiti se nizali uzori: od najliberalnijih do najtotalitarnijih sistema, što su oko nas grabili i gutali narode; od liberalizma do komunizma — sve je to htjelo steći građansko

pravo na ovoj posvećenoj Zvonimirovoj grudi i svojim uzdama rav-
nati našom narodnom — katoličkom sudbinom.

Danas — kad su nas izdale te nemoguće teorije ateističkih,
novopoganskih i komunističkih iluzija — ona želja, da stvorimo
novi rod na ovoj zemlji vjekovne slave, nije umrla. Još je jača,
još krvavija, još kobnija. Jer bez novog roda, nema novog po-
redka, za kojim vapijemo. Hoćemo li tu želju u zbilji provesti?
Možemo li je provesti?

Možemo, ako nađemo uzor totalitarno shvaćena katolicizma i
izpravno shvaćena života. Ako nađemo i usvojimo ideal Nove
Hrvatske.

Kolebanje u izboru ideala značilo bi na kocku, na nesigurnu
pliticu odsudne vage stavljati budućnosti svoga katolicizma i na-
roda.

Bog nam je ponudio ideal. Ivana Merza. On je među nama
živio zato, da nas nauči živjeti. Trpio je među nama, da nas nauči
trpjeti. Radio je, da nas nauči raditi. Ljubio Boga i bližnjega, da
to isto nauči i nas. To valja prihvatiti i nasljedovati.

Uostalom — naša se sadašnjost instinktivno vraća k njemu.
Osjećamo njegovu katoličku nadmoć i toplinu njegove duše na
nebu, koja nas može poučiti i ohrabriti. Zato se ovom prigodom
— na spomendan njegove blažene smrti — zavjerimo u tišini i
svetištu duše, da ćemo čuvati i povećati baštinu, koju nam je uz
vanredni samopriegor namro: a to je Božja, Kristova i naša
Hrvatska!

To katoličko obećanje popratimo molbom, da milostiva Pro-
vidnost, ako je to na veću Božju slavu, što prije objavi svietli
lik Ivanov čitavom svietu s katoličkih oltara.

M. Š.